

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ

УДК 371.315:811.111'255

ЗМІСТ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЛОЛОГІЇ ПИСЬМОВОГО НАУКОВО-ТЕХІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ: ПРЕДМЕТНИЙ АСПЕКТ

Стрілець В. В.

vvctrilets@gmail.com

Київський національний лінгвістичний університет

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Дата надходження 05.04.2019. Рекомендовано до друку 10.05.2019.

Анотація. У статті розглядається предметний аспект змісту навчання майбутніх бакалаврів філології письмового науково-технічного перекладу. Проаналізовано компоненти змісту, які корелюють із складниками відповідної компетентності: сфери, види й форми спілкування, мовленнєві ситуації та ролі, комунікативні цілі й наміри, проблеми спілкування, види читання; мовний матеріал (білінгвальна компетенція); тексти типових для науково-технічної галузі жанрів (текстотипологічна компетенція); фоновий і предметний матеріал (екстралінгвістична компетенція); види перекладу, труднощі перекладу, перекладацькі прийоми й трансформації (операціональна компетенція); засоби ІКТ загального і професійного призначення (інформаційно-технологічна компетенція); навчальні, комунікативні й перекладацькі стратегії (навчально-стратегічна компетенція); перекладацькі здібності та якості (особистісна компетенція), а також відповідні декларативні знання.

Ключові слова: зміст навчання, письмовий науково-технічний переклад, майбутні бакалаври філології, компетенція.

Стрилец В. В. Киевский национальный лингвистический университет, Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка

Содержание обучения будущих бакалавров филологии письменному научно-техническому переводу: предметный аспект

Аннотация. В статье рассматривается предметный аспект содержания обучения будущих бакалавров филологии письменному научно-техническому переводу. Проанализированы компоненты содержания, которые коррелируют с составляющими соответствующей компетентности: сферы, виды и формы общения, речевые ситуации и роли, коммуникативные цели и намерения, проблемы общения, виды чтения; языковой материал (билингвальная компетенция); тексты типичных для научно-технической отрасли жанров (текстотипологическая компетенция); фоновый и предметный материал (экстралингвистическая компетенция); виды перевода, трудности перевода, переводческие приемы и трансформации (операціональна компетенція); средства ИКТ общего и профессионального назначения (інформаційно-технологічна компетенція); учебные, коммуникативные и переводческие стратегии (учебно-стратегическая компетенция); переводческие способности и качества (личностная компетенция), а также соответствующие декларативные знания.

Ключевые слова: содержание обучения, письменный научно-технический перевод, будущие бакалавры филологии, компетенция.

Strilets V. Kyiv National Linguistic University, Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University
Content of teaching scientific and technical translation to prospective Bachelors of Philology: subject-based aspect

Abstract. Introduction. At the current stage of higher education development, the system of prospective Bachelors of Philology training requires modernization. It is particularly topical for the subject-based aspect of content of teaching scientific and technical translation, which is constantly changing in response to the societal demand.

Purpose. To concretize subject-based aspect of content of teaching scientific and technical translation to prospective Bachelors of Philology. **Methods.** Analysis of research findings in the areas of language teaching methodology and linguistics as well as survey results. **Results.** The paper analyzes the content components

correlating with the constituents of corresponding competence: spheres, types and forms of communication, speech situations and roles, communicative goals and intentions, communication problems, types of reading; language material (bilingual competency); texts of science and technology related genres (text-typology competency); background and subject-matter material (extra-linguistic competency); translation types, difficulties of translation, translation techniques and transformations (operational competency); general- and professional-purpose ICT tools (IT competency); learning, communicative and translation strategies (learning-strategic competency); translator's aptitudes and qualities (personal competency) and appropriate declarative knowledge. **Conclusion.** Subject-based aspect of content of teaching scientific and technical translation is a multicomponent system which correlates with all constituents of appropriate competence, providing a translator trainer with clear subject-based guidelines of what prospective Bachelors of Philology should be taught.

Key words: content of teaching, scientific and technical translation, prospective Bachelors of Philology, competency.

Постановка проблеми. Система фахової підготовки майбутніх бакалаврів філології за спеціальністю 035 “Філологія” спеціалізацією 035.041 “Германські мови та літератури (переклад включно) перша – англійська” на сучасному етапі розвитку вищої освіти потребує модернізації й визначення пріоритетів. Вагомим її складником є зміст навчання, який постійно оновлюється у відповідь на соціальне замовлення суспільства (з урахуванням міжнародного, національного та регіонального контексту) та результати новітніх лінгвістичних, психологічних і педагогічних досліджень. Конкретизація змісту навчання письмового науково-технічного перекладу, зокрема його предметного аспекту, має корелювати з компетенціями – білінгвальною, текстотипологічною, екстралінгвістичною, операціональною, інформаційно-технологічною, навчально-стратегічною й особистісною (Стрілець, 2016), які складають відповідну компетентність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні підходи до проблеми змісту навчання майбутніх перекладачів окреслив В. Н. Комісаров (1997, сс. 50-60), виділивши, зокрема, моделі перекладу, перекладацькі трансформації, стратегії перекладу, а також лексичні, граматичні, стилістичні й прагматичні аспекти перекладу. Л. М. Черноватий (2013, сс. 55-66) звернув увагу на екстралінгвістичний складник змісту, деталізувавши компоненти фонових знань. Т. Д. Пасічник (2011, сс. 76-87) описала процедуру відбору матеріалів для навчання майбутніх філологів письмового перекладу комерційних листів за схемою: сфера спілкування → тема → проблемно-тематичний комплекс → ситуації спілкування (предмет спілкування, ролі, завдання спілкування) → комунікативні наміри → тексти → мовні мінімуми. Я. Г. Фабрична (2014, сс. 74-90) систематизувала зміст компетентності майбутніх філологів у письмовому перекладі методичних текстів, виділивши, зокрема, мовленнєвий і мовний матеріал, а також декларативні (мовні, предметні, фонові (Фабрична, 2014, с. 47)) знання. В. Д. Ігнатенко (2017, с. 98) виокремила експериментальні статті, статті-доповіді й статті-аналізи з аграрної галузі як предметні компоненти змісту навчання майбутніх філологів анотативного й реферативного науково-технічного перекладу з французької мови, а також конкретизувала критерії їх відбору (Ігнатенко, 2017, сс. 94-99). А. О. Христолюбова (2013) з урахуванням лінгвокраїнознавчого аспекту дослідила мовні засоби газетно-публіцистичного (для бакалаврів) і наукового (для магістрів) функціональних стилів у контексті навчання студентів перекладацьких факультетів письмового перекладу текстів економічної тематики з французької мови. І. Р. Абдулмянова (2008, с. 9), вивчаючи формування двомовного тезаурусу перекладача з французької мови в економічній сфері, виділила термінологію й особливості граматичної організації наукового економічного тексту в таких письмових жанрах ділового мовлення, як діловий лист, факсове повідомлення, контракт. Т. П. Василенко (2015) окреслила лексичний матеріал, необхідний майбутнім філологам для перекладу публіцистичних текстів. С. В. Ігнаткова (2014) розглянула граматичний компонент англійської мовної компетенції майбутніх лінгвістів-перекладачів. Н. В. Новосельцева (2004) виокремила синонімічні групи як складники мовного матеріалу.

Зміст навчання науково-технічного перекладу перебував в полі зору вчених, які вивчали різні аспекти методики навчання студентів технічних спеціальностей, які проходять підготовку за програмою “Перекладач у сфері професійної комунікації”. Найбільш ґрунтовно, на нашу думку, підійшла до цієї проблеми Н. М. Гавриленко (2006), окресливши компоненти предметного аспекту змісту для цієї категорії студентів: інститут науки і техніки і професійна науково-технічна сфера спілкування; професійне середовище діяльності перекладача науково-технічних текстів; зовнішні ресурси (засоби), які використовує перекладач у своїй діяльності; ситуації спілкування; спеціальний дискурс і його жанри, найпоширеніші в діяльності перекладача науково-технічних текстів мовні засоби, які використовуються в спеціальному французькому дискурсі (Гавриленко, 2006, с. 29). Спираючись на цю структуру під час дослідження змісту навчання перекладацького читання англійських науково-технічних текстів із галузі інформаційних технологій, Ю. М. Бірюкова (2015) ввела новий компонент – види читання, доповнила мовні засоби стилістичними й охарактеризувала перекладацьке середовище як інформаційне. Д. А. Алферова (2010) розглянула складники змісту навчання науково-технічного перекладу крізь призму інформаційно-технологічної компетентності. Т. В. Попова (2008), розробляючи методику навчання студентів спеціальності “Лісове й лісопаркове господарство” письмового перекладу наукових текстів на матеріалі німецької мови, включила до предметного аспекту лише мовний матеріал (лексичний мінімум, правила-інструкції з подолання лексичних труднощів перекладу, граматичний мінімум), теми й тексти, а також запропонувала відповідні критерії відбору. Подібний компонентний склад пропонує О. В. Федотова (2014) в контексті формування операціональної компетенції перекладачів у сфері економіки, доповнивши його таким складником, як дані зіставлення контрастувальних мов.

Окремо слід виділити групу науковців, які розглядали зміст навчання перекладу студентів технічних спеціальностей у межах вивчення дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням”. Так, Є. С. Тарасова (2013, с. 16) акцентувала лексико-граматичний матеріал, тематику (енергетика) та жанри технічної документації (патенти й керівництва з експлуатації). Дві останні групи вчених відмітили наявність у студентів технічних спеціальностей предметних знань із їхньої майбутньої професійної галузі, з одного боку, та значно меншу кількість годин на вивчення лінгвістичних дисциплін, з другого, що певною мірою вирізняє змістове наповнення програм перекладацької підготовки майбутніх бакалаврів філології від відповідних програм для майбутніх бакалаврів технічних галузей.

Проведений аналіз наукової літератури засвідчує різні підходи до кількісного і якісного наповнення предметного аспекту змісту навчання письмового перекладу, варіювання пар мов і галузей, а також підтверджує недостатність всебічної характеристики предметного аспекту змісту навчання науково-технічного перекладу (англійська й українська мови) майбутніх бакалаврів філології.

Мета статті – конкретизувати предметний аспект змісту навчання майбутніх бакалаврів філології письмового науково-технічного перекладу (англійська й українська мови).

Основний матеріал дослідження. Розглянемо компонентний склад предметного аспекту змісту навчання майбутніх бакалаврів філології письмового науково-технічного перекладу, спираючись на виокремлені нами в попередніх дослідженнях (Стрілець, 2016) складники відповідної компетентності: білінгвальний, текстотипологічний, екстралінгвістичний, операціональний, інформаційно-технологічний, навчально-стратегічний та особистісний.

Білінгвальний складник вміщує *мовленнєву й мовну субкомпетенції*. У межах першої традиційно описуються сфери і види спілкування, теми, проблемно-тематичні комплекси, ситуації спілкування, форми спілкування, комунікативні цілі й наміри, тексти (Пасічник, 2011, с. 78).

Студенти, які проходять підготовку за освітньою програмою “Галузевий переклад”, мають бути готовими до перекладацької діяльності у професійній сфері, яка охоплює актуальні для даного регіону галузі (нафтогазовий комплекс, будівництво, інформаційні технології тощо).

Спілкування в цій сфері регламентується відповідним соціальним інститутом науки й техніки (Гавриленко, 2006, с. 24). У спеціальному дискурсі контрастувальних мов вплив різних законів, правил, норм, умовностей, створених у рамках інституту науки й техніки, є досить сильним, але проявляється по-різному (Гавриленко, 2006, с. 24). Виокремлення освітньої сфери обумовлене двома чинниками: по-перше, тісним зв'язком виробництва і наукових розвідок, які проводяться зазвичай у межах закладів вищої освіти і, відповідно, висвітлюються у монографіях, наукових і науково-популярних статтях, їхніх анотаціях; програмах міжнародних науково-технічних заходів, мультимедійних презентаціях, тезах доповідей; проспектах про діяльність університету / факультету / кафедри тощо; по-друге, необхідністю залучення студентів старших курсів до виконання реальних перекладацьких проектів, які в технічних закладах вищої освіти розгортаються саме в академічному середовищі і передбачають письмовий переклад згаданих вище жанрів текстів.

Специфіка перекладацької діяльності передбачає різноманіття ситуацій спілкування, які Н. М. Гавриленко розділяє на три групи, в яких: 1) створюються жанри спеціального дискурсу, 2) будуть використовуватися тексти перекладу, 3) здійснюються комунікативні акти, релевантні професійній діяльності перекладача (Гавриленко, 2006, с. 29). Зазначимо, що перебуваючи в ситуаціях 3), перекладач враховує ситуації 1) і 2). Доповнимо цю класифікацію, виділивши в межах третьої групи дві підгрупи: власне перекладацькі ситуації й опосередковано перекладацькі ситуації. Перші окреслюються перекладацьким завданням, яке чітко задає такі параметри: вид письмового перекладу (повний, реферативний, анотований); термін виконання; цільова аудиторія, для якої призначений текст перекладу; режим роботи (індивідуальна, парна, групова); необхідність використання системи автоматизованого перекладу (Trados, SmartCAT); глосарій термінів (за наявності); вартість одиниці перекладу (слова, тисячі друкованих знаків, перекладацької сторінки) тощо. Друга підгрупа охоплює ситуації спілкування, які виникають у процесі розв'язання перекладацького завдання і передбачають взаємодію із автором тексту оригіналу, замовником / споживачем перекладацької послуги, консультантами, фахівцями певної галузі, менеджером і редактором перекладацького проекту, колегами-перекладачами для з'ясування зазначених у завданні умов, узгодження термінології, поповнення екстралінгвістичних знань тощо. Згадані вище комуніканти належать до двох професійних спільнот: галузевої та перекладацької.

Щодо форми спілкування, то в контексті нашого дослідження воно є письмовим. Крім того, бесіди із перекладачами-практиками, аналіз новітніх наукових розвідок, зокрема Д. А. Алферової (Алферова, 2010) і Ю. М. Бірюкової (Бірюкова, 2015), та власний досвід переконливо підтверджують наявність ще однієї суттєвої характеристики спілкування сучасних письмових перекладачів у згаданих вище ситуаціях третьої групи – опосередкованість засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Як посередник міжкультурного спілкування перекладач переслідує специфічні комунікативні цілі й наміри. Його комунікативною метою є забезпечення міжкультурного спілкування між представниками певної галузі, які належать до двох культур (у нашому випадку – української й англійської). З-поміж комунікативних намірів перекладача науково-технічної літератури виділимо адаптацію до культурних конвенцій мови перекладу (що особливо актуально під час локалізації). Водночас, виконуючи письмовий переклад, він повинен уміти передати комунікативні цілі й наміри автора тексту оригіналу та передбачити комунікативні цілі й наміри споживача тексту перекладу, враховуючи, як уже було зазначено, ситуації створення тексту оригіналу й використання тексту перекладу.

Питання проблем спілкування корелює з описаною вище класифікацією комунікативних ситуацій: існують проблеми, які входять у ситуації 1) і 2), тобто професійні проблеми певної галузі, і власне перекладацькі проблеми, оскільки кожна ситуація типу 3) має проблемний характер, оскільки не передбачає єдиного способу її вирішення.

Ми розділяємо позицію Ю. М. Бірюкової (Бірюкова, 2015), яка пропонує включити до змісту навчання різні види читання, сукупність яких складає перекладацьке читання: вивчаюче, ознайомлювальне, переглядове, пошукове, аналітичне, синтетичне, філологічне, редакторське. Різновиди читання використовуються на різних етапах діяльності перекладача і залежать від завдань, які перед ним постають (Бірюкова, 2015, с. 39). Логічним буде додати до цієї категорії також типові для науково-технічної літератури жанри письмових текстів і теми, які згідно із запропонованою нами структурою письмової компетентності, будуть розглянуті нижче.

Із мовною субкомпетенцією співвідноситься лексичний, лексико-стилістичний і граматичний матеріал та відповідні теоретичні декларативні знання.

Лексичний компонент, який А. О. Христюлова (2013, с. 13) характеризує як двомовний понятійно-термінологічний апарат, включає лексику галузевого тексту, яка, згідно з Т. Р. Кияком і О. І. Каменською (Кияк і Каменська, 2011), розподіляється на 5 видів:

- 1) терміни певної галузі, які мають власну дефініцію;
- 2) міжгалузеві загальнонаукові термінологічні одиниці (в т.ч. терміни суміжних наук), з-поміж яких слід звернути особливу увагу на ті загальноживані лексичні одиниці, які набувають нового забарвлення у науково-технічних текстах;
- 3) напівтерміни або професіоналізми;
- 4) професійні жаргонізми, які не претендують на точність та однозначність, мають великий рівень образності й емотивно забарвлене значення;
- 5) загальноживана лексика.

Терміносистема нафтогазової галузі (перший із перелічених вище видів) характеризується гетерогенністю, що є результатом взаємодії декількох галузей людської діяльності. Тому вона містить не лише терміновані поняття, які безпосередньо стосуються розвідки, видобутку й переробки нафти і газу, а й ті, що належать до таких галузей, як транспорт, будівництво, охорона навколишнього середовища, охорона праці, економіка, право.

Розглядаючи лексико-семантичний аспект змісту навчання, Н. С. Казанцева (2010) виділяє такі його компоненти, як антропоніми, топоніми, фразеологізми, полісемічні конструкції, омонімічні вclusions, синонімічні ряди, колокації (Казанцева, 2010, с. 6). До цього переліку слід додати запропоновані Н. М. Гавриленко (2006) прицезійні слова: слова, що позначають різні одиниці фізичних величин, формули, імена відомих учених (які входять до зазначених вище антропонімів), назви законів, фірм, періодичних видань, скорочення, назви ступенів, звань (Гавриленко, 2006, сс. 28-29), а також поняття, обсяг значень яких не збігається в обох мовах (Попова, 2008, с. 14).

Лексико-стилістичний компонент уміщує лексико-стилістичні засоби, які слугують для реалізації таких особливостей спеціального дискурсу, як логічність, узагальненість, об'єктивність, абстрактність, точність, ясність, зв'язність, стислість: логічні дискурсивні оператори, дискурсивні оператори часу, суб'єктивно-оціночні елементи, стилістичні фігури і тропи, емоційно забарвлена лексика, цитати, афоризми, крилаті вислови (Гавриленко, 2006, с. 29). Знання згаданих вище синонімічних груп, згідно з Н. В. Новосельцевою (Новосельцеві, 2004), також допоможе в стилістичному оформленні тексту.

Граматичний компонент співвідноситься із граматичними особливостями науково-технічних текстів у компаративному аспекті.

Текстотипологічна компетенція орієнтована на поповнення когнітивного багажу майбутнього перекладача максимально великою кількістю моделей текстів як мовою оригіналу, так і мовою перекладу, а також конвенціями текстотворення (жанрово-стилістичними особливостями) відповідної (англійської, української) мови у компаративному аспекті.

Узагальнивши виділені дослідниками науково-технічного перекладу (Кияк і Каменська, 2011) та методики його навчання (Алферова, 2010; Бірюкова, 2015; Гавриленко, 2006) жанри

універсального характеру (Кияк і Каменська, 2011; Гавриленко, 2006) та жанри, типові для певної галузі – інформаційних технологій (Бирюкова, 2015), будівництва й архітектури (Алферова, 2010), аграрної галузі (Ігнатенко, 2017) – та доповнивши й конкретизувавши їх унаслідок опитування перекладачів-практиків, менеджерів бюро перекладів, викладачів перекладу закладів вищої освіти та студентів-філологів, ми уклали номенклатуру жанрів текстів для перекладу в нафтогазовій галузі. Проаналізувавши запропоновані цими ж авторами класифікації текстів, які перегукуються між собою, відрізняючись групуваннями чи термінологією, ми, спираючись переважно на класифікаційну модель Т. Р. Кияка і О. І. Каменської (Кияк і Каменська, 2011), розподілили дібрані жанри за трьома представленими нижче категоріями:

1. Професійно-практичні тексти:

- ділова документація (ділові листи, тендерні пропозиції, бізнес-плани);
- нормативно-правові документи (контракти, договори);
- технічна документація (звіти, стандарти, технічні характеристики, інструкції з експлуатації обладнання, технічні паспорти, проектна документація в галузі пошуку й розробки газових і нафтових родовищ, видобутку, транспортування, зберігання й переробки нафти і газу, будівництва заводів, експлуатації обладнання);
- тексти інформаційно-рекламного характеру (веб-сайт компанії, рекламні матеріали, прес-реліз, бюлетені новин, інформації стендів, проспектів про діяльність компанії / новітні розробки).

2. Науково-теоретичні тексти: наукові доповіді й супроводжувальні їх мультимедійні презентації, тези доповідей, наукові статті, анотації, програми наукових заходів й інформаційні листи, патенти, заявки на них.

3. Навчально-наукові тексти: підручники, навчальні посібники, освітні програми спеціальності, програми навчальної дисципліни.

Предметний аспект *екстралінгвістичної* компетенції, необхідної в професійній діяльності письмових перекладачів науково-технічних текстів для розуміння, оброблення й трансляції широкого спектра культурно- й предметно-специфічної інформації, охоплює фоновий і предметний матеріал із певної науково-технічної галузі та відповідні декларативні фонові й предметні знання.

На думку Л. М. Черноватого, структура фонових знань перекладача та номенклатура термінологічних одиниць мають корелювати з відповідними параметрами освіченого носія кожної з контрастувальних мов (Черноватий, 2013, с. 155). Автор, посилаючись на американського дослідника Е. Герша, а саме виданий ним у 1993 році словник “A Dictionary of Cultural Literacy”, виділяє 14 категорій фонових знань. Вважаємо, що для студентів, програма підготовки яких зорієнтована на нафтогазову промисловість, пріоритетними будуть такі категорії фонових знань як техніка, природничі науки (передусім геологія і хімія), географія, економіка й підприємництво, юриспруденція, до яких ми пропонуємо додати ще дві: екологія й інформаційні технології.

Перекладачу науково-технічних текстів слід знати базові поняття галузі, матеріали, технології, обладнання, організацію виробничого процесу, провідні вітчизняні й закордонні компанії галузі тощо. Так, майбутній перекладач нафтогазової галузі має володіти знаннями широкого спектра нафтогазової тематики: пошук і розробка газових і нафтових родовищ, видобуток, транспортування, зберігання й переробка нафти й газу, будівництво заводів, експлуатація й ремонт обладнання, охорона навколишнього середовища тощо. До цієї категорії також відносимо знання законів, правил, норм, умовностей, які діють у професійній спільноті працівників нафтогазової галузі двох контрастувальних культур.

З *операціональною* (власне перекладацькою) компетентцією ми співвідносимо такі компоненти предметного аспекту змісту навчання:

1) види перекладу: повний, реферативний, анотативний;

2) пререкладознавчі знання – знання основних понять теорії і практики перекладу та їх специфіки у процесі письмового (у нашому випадку – науково-технічного) перекладу: поняття перекладності; сутності, адекватності, прагматики перекладу; видів перекладу та перекладацьких відповідностей; технік і стратегій перекладу, факторів (прагматичних, лінгвістичних, соціокультурних, дискурсивних, ситуативних), які детермінують переклад, та ступінь їх впливу на вибір стратегій перекладу; перекладацьких трансформацій (Фабрична, 2014, сс. 48-49);

3) труднощі науково-технічного перекладу, найтипівіші перекладацькі помилки та декларативні знання про сутність перекладацької помилки;

4) критерії оцінювання перекладу, правила редагування / саморедагування перекладу виконаного людиною / машинного перекладу.

З *інформаційно-технологічною* компетенцією корелюють засоби ІКТ загального й спеціального призначення та декларативні знання щодо їхніх функціональних можливостей. Перша група уміщує текстовий редактор, засоби електронного спілкування (електронна пошта, чат, форум, соціальні мережі), пошукові системи. До другої групи належать перекладацькі бази даних, електронні словники, корпуси текстів і конкорданси, системи автоматизованого перекладу (Trados, SmartCAT), системи машинного перекладу. Застосування останнього засобу потребує наявності декларативних знань критеріїв машинної перекладності текстів і декларативних знань правил контрольованих мов.

У межах *навчально-стратегічної* компетенції ми виділяємо навчальні, комунікативні й перекладацькі стратегії й відповідні декларативні знання. Спираючись на узагальнення стратегій, здійснене О. М. Михайленко (2015, с. 23), до навчальних відносимо метакогнітивні, когнітивні та мнемічні стратегії оволодіння предметним матеріалом, до комунікативних – власне комунікативні стратегії, необхідні для опосередковано перекладацьких ситуацій, стратегії перекладацького читання і письма, а також компенсаторні, соціальні й афективні стратегії. Перекладацькі стратегії, слідом за О. М. Михайленко (2015, с. 29), визначаємо як алгоритми свідомо обраних перекладацьких дій (етапи й способи діяльності перекладача), спрямованих на розв’язання локальних та глобальних проблем перекладу тексту задля досягнення певних перекладацьких цілей, а саме: створення тексту перекладу, адекватного в комунікативно-прагматичному плані тексту оригіналу.

Особистісна компетенція у досліджуваному нами предметному аспекті змісту навчання охоплює перекладацькі здібності (увага, пам’ять, здатність до переключення мовного коду, лінгвістичний інтелект), особистісні якості: регулятивні (стійкість до інтенсивного розумового напруження, дотримання термінів виконання тощо) й вольові (цілеспрямованість, наполегливість, організованість тощо), а також декларативні знання про професійні вимоги до письмового перекладача науково-технічних текстів.

Розглянуті компоненти предметного аспекту змісту навчання письмового науково-технічного перекладу узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

**Компоненти предметного аспекту змісту навчання
письмового науково-технічного перекладу**

№ з/п	Компетенція	Компоненти предметного аспекту змісту навчання
1	Білінгвальна (мовленнева)	<ul style="list-style-type: none"> • Сфери, види і форми спілкування, мовленнєві ситуації та ролі • Комунікативні цілі й наміри • Проблеми спілкування • Види читання • Відповідні декларативні знання
	Білінгвальна (мовна)	<ul style="list-style-type: none"> • Мовний матеріал (лексичний, граматичний, лексико-стилістичний) • Відповідні декларативні знання

Продовження табл. 1

№ з/п	Компетенція	Компоненти предметного аспекту змісту навчання
2	Текстотипологічна	<ul style="list-style-type: none"> • Тексти різних жанрів, типових для певної науково-технічної галузі • Жанрово-стилістичні особливості текстів у компаративному аспекті • Відповідні декларативні знання
3	Екстралінгвістична	<ul style="list-style-type: none"> • Фоновий матеріал • Предметний матеріал із певної науково-технічної галузі (теми, проблеми, поняття тощо) • Відповідні декларативні фонові й предметні знання
4	Операціональна	<ul style="list-style-type: none"> • Види перекладу • Труднощі перекладу • Перекладацькі прийоми і трансформації • Відповідні декларативні знання
5	Інформаційно-технологічна	<ul style="list-style-type: none"> • Засоби ІКТ загального і професійного призначення • Декларативні знання про функціональні можливості засобів ІКТ
6	Навчально-стратегічна	<ul style="list-style-type: none"> • Навчальні стратегії • Комунікативні стратегії • Перекладацькі стратегії • Відповідні декларативні знання
7	Особистісна	<ul style="list-style-type: none"> • Перекладацькі здібності • Перекладацькі якості • Декларативні знання про вимоги до особистості письмового перекладача науково-технічних текстів

Висновки і перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, предметний аспект змісту навчання письмового науково-технічного перекладу є багатокомпонентною системою, яка корелює з усіма складниками відповідної компетентності, надаючи викладачу чіткі орієнтири (в предметному плані) щодо того, чого навчати майбутніх письмових перекладачів науково-технічних текстів. Повна картина змісту навчання буде отримана після з'ясування процесуального аспекту, на що слід спрямувати подальший науковий пошук.

ЛІТЕРАТУРА

- Абдулмянова, И. Р. (2008). *Формирование специального двуязычного тезауруса как составляющего компонента языковой личности переводчика в экономической сфере (французский язык)*. (Кандидатская диссертация). Нижегородский государственный университет им. Н. А. Добролюбова, Нижний Новгород, Российская Федерация.
- Алфорова, Д. А. (2010). *Модульное обучение переводу научно-технических текстов с использованием информационных технологий* (Автореферат кандидатской диссертации). Российский университет дружбы народов, Москва, Российская Федерация.
- Бирюкова Ю. Н. (2015) Принципы и содержание обучения переводческому чтению научно-технических текстов будущих переводчиков в области информатики и информационных технологий. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 5 (47), Ч. I, 36-41. Взято из www.gramota.net/materials/2/2015/5-1/.
- Василенко, Т. П. (2015). *Формування англомовної лексичної компетенції майбутніх філологів з письмового перекладу публіцистичних текстів* (Кандидатська диссертация). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.

- Гавриленко, Н. Н. (2006). *Лингвистические и методические основы подготовки переводчиков с иностранного языка на русский в области науки и техники (на примере перевода с французского языка на русский)* (Автореферат докторской диссертации). Институт общего и среднего образования Российской академии образования, Москва, Российская Федерация.
- Ігнатенко, В. Д. (2017). *Методика навчання майбутніх філологів письмового перекладу науково-технічних текстів французькою мовою* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Ігнаткова, С. В. (2014). *Развитие иноязычной грамматической компетенции у будущих лингвистов-переводчиков (профиль "Перевод и переводоведение")* (Кандидатская диссертация). Федеральное государственное автономное образовательное учреждение высшего профессионального образования "Уральский федеральный университет имени первого президента России Б.Н. Ельцина", Екатеринбург, Российская Федерация.
- Кияк, Т. Р. і Каменська, О. І. (2011). Лінгвістика фахових мов: предмет, проблеми, перспективи. Взято з http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vknl_u_mtmk/2011_1/5.pdf.
- Казанцева, Н. С. (2010) Методическое моделирование в обучении студентов письменному переводу (Автореферат кандидатской диссертации). Уральский государственный педагогический университет, Екатеринбург, Российская Федерация.
- Комиссаров, В. Н. (1997). *Теоретические основы методики обучения переводу*. Москва, Российская Федерация: "Рема".
- Михайленко, О. М. (2015). Методика навчання майбутніх філологів стратегій письмового перекладу офіційно-ділових текстів з української мови на англійську (Кандидатська дисертація). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна.
- Новосельцева, Н. В. (2004). *Развитие синонимической компетенции у будущих переводчиков* (Кандидатская диссертация). Липецкий государственный педагогический университет, Елец, Российская Федерация.
- Попова, Т. В. (2008). *Методика обучения студентов неязыковых вузов письменному переводу научных текстов (на материале немецкого языка)* (Автореферат кандидатской диссертации). Российский государственный педагогический университет им. А. И. Герцена, Санкт-Петербург, Российская Федерация.
- Пасічник, Т. Д. (2011). *Методика навчання майбутніх філологів писемного двостороннього перекладу комерційних листів* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Стрілець, В. В. (2016). Компетентність у письмовому перекладі майбутніх технічних перекладачів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"*. 36 (Д.3), Т. II (18), 401-407.
- Тарасова, Е. С. (2013). *Обучение письменному переводу технической документации студентов старших курсов неязыковых специальностей (на примере патентов и руководств по эксплуатации)* (Автореферат кандидатской диссертации). Пятигорский государственный лингвистический университет, Пятигорск, Российская Федерация.
- Фабрична, Я. В. (2015). *Методика навчання майбутніх філологів письмового двостороннього перекладу з використанням мовного портфеля (англійська й українська мови)* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Федотова, О. В. (2014). *Формирование операциональной компетенции переводчиков в сфере профессиональной коммуникации (английский язык, экономическая специальность)* (Автореферат кандидатской диссертации). Российский государственный педагогический университет им. А. И. Герцена, Санкт-Петербург, Российская Федерация.

- Христолюбова, А. А. (2013). *Методика обучения студентов переводческих факультетов письменному переводу текстов экономической тематики* (Автореферат кандидатской диссертации). ФГБОУ ВПО “Нижегородский государственный лингвистический университет им. Н. А. Добролюбова”, Нижний Новгород, Российская Федерация.
- Черноватий, Л. М. (2013). *Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад”*. Вінниця: Нова книга.

REFERENCES

- Abdulmjanova, I. R. (2008). Formirovanie special'nogo dvujazychnogo tezaurusu kak sostavljajushhego komponenta jazykovoj lichnosti perevodchika v jekonomicheskoy sfere (francuzskij jazyk). (Kandidatskaja dissertacija). Nizhegorodskij gosudarstvennyj universitet im. N. A. Dobroljubova, Nizhnij Novgorod, Rossijskaja Federacija.
- Alferova, D. A. (2010). Modul'noe obuchenie perevodu nauchno-tehnicheskikh tekstov s ispol'zovaniem informacionnykh tekhnologij (Avtoreferat kandidatskoj dissertacii). Rossijskij universitet družby narodov, Moskva, Rossijskaja federacija.
- Birjukova Ju. N. (2015) Principy i sodержanie obuchenija perevodcheskomu chteniju nauchno-tehnicheskikh tekstov budushhikh perevodchikov v oblasti informatiki i informacionnykh tekhnologij. Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki. 5 (47), Ch. I, 36-41. Retrieved from www.gramota.net/materials/2/2015/5-1/.
- Vasylenko, T. P. (2015). Formuvannia anhlomovnoi leksychnoi kompetentsii majbutnikh filolohiv z pys'movoho perekladu publitsystychnykh tekstiv (Kandydats'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Gavrilenko N. N. (2006). Lingvisticheskie i metodicheskie osnovy podgotovki perevodchikov s inostrannogo jazyka na russkij v oblasti nauki i tekhniki (na primere perevoda s francuzskogo jazyka na russkij) (Avtoreferat doktorskoj dissertacii). Institut obshhego i srednego obrazovanija Rossijskoj akademii obrazovanija, Moskva, Rossijskaja Federacija.
- Ihnatenko, V. D. (2017). Metodyka navchannia majbutnikh filolohiv pys'movoho perekladu naukovotekhnichnykh tekstiv frantsuz'koiu movoiu (Kandydats'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj lnhvistychnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Ignatkova S. V. (2014). Razvitie inozazychnoj grammaticheskoi kompetencii u budushhikh lingvistov-perevodchikov (profil' “Perevod i perevodovedenie”) (Kandidatskaja dissertacija). Federal'noe gosudarstvennoe avtonomnoe obrazovatel'noe uchrezhdenie vysshego professional'nogo obrazovanija “Ural'skij federal'nyj universitet imeni pervogo prezidenta Rossii B.N. El'cina”, Ekaterinburg, Rossijskaja Federacija.
- Kyiak, T. R. i Kamens'ka, O. I. (2011). Lnhvistyka fakhovykh mov: predmet, problemy, perspektyvy. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vknl_u_mtmk/2011_1/5.pdf.
- Kazanceva, N. S. (2010) Metodicheskoe modelirovanie v obuchenii studentov pis'mennomu perevodu (Avtoreferat kandidatskoj dissertacii). Ural'skij gosudarstvennyj pedagogicheskij universitet, Ekaterinburg, Rossijskaja Federacija.
- Komissarov, V. N. (1997). Teoreticheskie osnovy metodiki obuchenija perevodu. Moskva, Rossijskaja Federacija: “Rema”.
- Mykhajlenko, O. M. (2015). Metodyka navchannia majbutnikh filolohiv stratehij pys'movoho perekladu ofitsijno-dilovykh tekstiv z ukrains'koi movy na anhlijs'ku (Kandydats'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv, Ukraina.
- Novosel'ceva, N. V. (2004). Razvitie sinonimicheskoi kompetencii u budushhikh perevodchikov (Kandidatskaja dissertacija). Lipeckij gosudarstvennyj pedagogicheskij cuniversity, Elec, Rossijskaja Federacija.

- Popova, T. V. (2008). Metodika obuchenija studentov neязыkovykh vuzov pis'mennomu perevodu nauchnykh tekstov (na materiale nemeckogo jazyka) (Avtoreferat kandidatskojj dissertacii). Rossijskij gosudarstvennyj pedagogičeskij universitet im. A. I. Gercena, Sankt-Peterburg, Rossijskaja Federacija.
- Pasichnyk, T. D. (2011). Metodyka navchannia majbutnikh filolohiv pysemnoho dvostoronn'oho perekladu komertsijnykh lystiv (Kandydats'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj linhvistyčnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Strilets', V. V. (2016). Kompetentnist' u pys'movomu perekladi majbutnikh tekhnichnykh perekladachiv. Humanitarnyj visnyk DVNZ "Pereiaslav-Khmel'nyts'kyj derzhavnyj pedahohičnyj universytet imeni Hryhoriia Skovorody". 36 (D.3), T. II (18), 401-407.
- Tarasova, E. S. (2013). Obuchenie pis'mennomu perevodu tekhnicheskoi dokumentacii studentov starshikh kursov neязыkovykh special'nostej (na primere patentov i rukovodstv po ehkspluatacii) (Avtoreferat kandidatskojj dissertacii). Pjatigorskij gosudarstvennyj lingvističeskij universitet, Pjatigorsk, Rossijskaja Federacija.
- Fabryčna, Ya. V. (2015). Metodyka navchannia majbutnikh filolohiv pys'movoho dvostoronn'oho perekladu z vykorystanniam movnoho portfelia (anhlijs'ka j ukrains'ka movy) (Kandydats'ka dysertatsiia). Kyivs'kyj natsional'nyj linhvistyčnyj universytet, Kyiv, Ukraina.
- Fedotova, O. V. (2014). Formirovanie operacional'noj kompetencii perevodchikov v sfere professional'noj kommunikacii (anglijskij jazyk, ehkonomičeskaja special'nost')(Avtoreferat kandidatskojj dissertacii). Rossijskij gosudarstvennyj pedagogičeskij universitet im. A. I. Gercena, Sankt-Peterburg, Rossijskaja Federacija.
- Khristoljubova, A. A. (2013). Metodika obuchenija studentov perevodčeskikh fakul'tetov pis'mennomu perevodu tekstov ehkonomičeskoi tematiki (Avtoreferat kandidatskojj disertacii). FGBOU VPO "Nizhegorodskij gosudarstvennyj lingvističeskij universitet im. N. A. Dobroljubova", Nizhnij Novgorod, Rossijskaja Federacija.
- Chernovatyi, L. M. (2013). Metodyka vykladannia perekladu yak spetsialnosti: pidručnyk dlia stud. vyshchykh zaklad. osvity za spetsialnistiu "Pereklad". Vinnytsia: Nova knyha. 895-899.
- Robinson, D. (2007). *Becoming a translator*. New York: Routledge.